

ДІЛО

виходить щоденно передполуднем

РЕДАКЦІЯ
І АДМІНІСТРАЦІЯ:
Львів, Ринок ч. 10, П. пов.
Кonto почт. шлани. 143.322
Адреса для телеграм:
„Діло“, Львів.
Гол. Редактор приймає від
11—12 год. передполуднем
Рукописи не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА:
Місячно: в краю 450 зол.
За границею:
В Америці 1 долар, Франції,
Голландії, Бельгії 20 фр. фр.,
Італії 750 ал., Німеччині 750 ал.,
Швейцарії 5 шв. фр., Чехо-
словацькій 30 ч. к., Румунії 180
лей, Болгарії 750 ал., Австрії
750 ал. — Зима адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГолошенЕ
ЗВЕРТАТИСЯ до АДМІНІ-
СТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА
20 сот.

Під кінець року.

Львів, 9. грудня 1927.

Місяць грудень, останній в році, який є важливим в далекодній історії. Спеціально у нас. Звичайно в грудні відбуваються річні зібрання різних освітніх товариств, конгреси і збори партій, щоб з одного боку переглянути пережитий шлях, підвести бізнес праці, а з другого боку зобразити плани на найближчий рік. Сьогоднішній грудень відрізняється від своїх попередників іще двома важливими подіями: в грудні розпочинається тримісячний виборчий період, і кінчається т. зв. другий шкільний плекісцит. На цю останню подію звернемо увагу нашого громадянства.

Листопадовий Загальний Збір „Рідної Школи“ постановив іще раз перейти шкільний плекісцит, щоб направити кривду, заподіяну українському шкільництву проф. Ст. Грабського під час першого плекісциту. Виконуючи доручення Заг. Збору, Гол. Управа „Рідної Школи“ звернулася до громадянства з відповідною відозвою та подала потрібні пояснення і вказівки.

Повітря такої авторитетної національно-культурної установи, як „Р. Школа“, повинен бути вповні достаточним, щоб на всій українській території закінчила жвава праця, що повстав широкий рух за приверненням знищеного рідного шкільництва. Та на перепоні здійснення цього авторитетного наказу стоїть одна вдача, наш нещасний характер. Ми вміємо запалюватися, часом вміємо навіть видержати в ополі, один раз знесоховані, попадаємо в перемогу, махаємо на все рукою, докладаємо безліч сумнівів, аналізуємо до найменших подробиць під час скептицизму, приводимо безліч аналогій з минулими і приходимо до висновку, що — мовляв — школа заходу, шкода витрачати енергію. Бо як чи так — з наших заходів і старань нічого не вийде. По великій втраті ми вміємо покладати в чорну розпуку, вміємо навіть погоджуватися з накиненими фактами, але не вміємо їм протиставитися у щоденній боротьбі, не вміємо систематично, крок за кроком відвоювати втрачених позицій.

Цю нашу нещасну владу добре знає Ст. Грабський, приналежний до цієї школи, який, щоб осягнути кілька ударів нас приготувавши, морально роздавити і на очах нашого шкільництва здійснювати свої плани, які зводяться до того, що за двадцять п'ять літ не буде ніяких українців на Зах. Україні. Школа, польська школа, чи то під назвою „чистої“ польськості, чи т. зв. „универсальної“, виховує покоління національно кастроване, звихнене, національно знівельоване, як не зовсім аденационалізоване, покоління, яке байдуже до великої справи — націоналізації українського народу.

З першого плекісциту наше громадянство взяло преміяльну, так сказати — поголовну участь. Ст. Грабський з Прушинським, з „організаційними народниками“, з інспекторами, старостами, комісарами, національними війтами, польським духовенством, дворами й іншими агітаторами чинили на суспільно-адміністративного натиску зробив диверсію. Опісля довершив на організації нашого шкільництва відповідного „царського розрізу“, внаслідок якого з 2612 українських народних

шкіл у Галичині і понад 1.000 на північних землях, що їх на території Зах. України застала новонароджена Польща, остало тільки 917. І то лише на території Галичини, де сила опору була більша; зате на чисто-українській Волині не збереглася ані одна українська школа.

Приголомшувачий удар Ст. Грабського був з погляду нашої вдачі „argumentum ad hominem“. Ми зневірившись, опустили руки, і вже рекурсивна акція була розмірно дуже слаба. А опісля ми взагалі махнули рукою на плекісцитові іграшки в пересвідчення, що їх наслідки можуть бути тільки негативні. Тимчасом „царський розріз“ Ст. Грабського не розв'язав радикально справи. То був лише початок акції, якої остаточною метою зовсім, до краю зліквідувати українське шкільництво.

Саме тоді, коли ми зневірені опустили руки, відбувався під кермою наслідників Грабського далішній процес уже останків українського шкільництва. В шкільному р. 1926-27 українських народних шкіл було вже 845, отже втрата вносила 92 школи.

В початку 1927 року кількість українських шкіл упала до 690 (в чому є кілька десятків шкіл нечинних), отже втрата в порівнянні з кінцем шкільного року 1926-27 вносилася 155, а в порівнянні з початком того ж року 227 шкіл. Коли ми й далі сидітимемо зі заложеними руками, то за кілька літ не лишиться на Зах. Україні ні одної української школи.

І що ж тоді? Будемо лише дорікати нашим противникам, будемо відносити наші кривди, а кінець кінців погодимося з „довершеними фактами“. Ні! Ми мусимо визбуватися нашої настроєвості, мусимо розсвітити наші чорні сумніви, мусимо боротися за своє право до життя. Правда, сам „плекісцитовий“ за-

кон є так хитро, підступно і зручно сконструований, що противник має спромому робити таємну, закулісову диверсію. Правда й те, що противник усіма кавтелями постарався поставити себе у вигідне, упривілежене становище, однак — не вважаючи на все те — ми мусимо вступити на шлях активної оборони за природне право народу, за душу нашої дітвори, за здоров'я молодого покоління, за будучину народу. І тому мусимо негайно виконати наказ Гол. Управи „Рідної Школи“. Не сміємо допустити закиду, що ми не використали всіх засобів, щоб привернути природний стан у шкільній діяльності. Мусимо мати певність, що не занедбали нічого, що ми використали навіть найгірші для нас законні постанови в обороні права народу на рідну школу.

В деклараційній акції мусимо поставити на бік усіх сумнівів і не виправдувати себе твердженнями, що — мовляв — з того нічого не буде. Нехай і так, нехай справді нічого не буде з другого шкільного плекісциту. Невиключене, що все лишиться по старому, не вважаючи на найширшу плекісцитову акцію, але тоді ми будемо певні, що ми все зробили в законному порядку, що було в нашій спроможності. А одночасно ми дамо новий, свіжий матеріал нашій будучій парламентарній репрезентації як основу для її боротьби за рідну школу.

З уваги на те виборчий рух мусить дати підтримку плекісцитовій акції. І то зараз, негайно, бо з кінцем цього місяця замкається плекісцитова акція і тому то грудень є для нас такий важливий і тому то під кінець року мусимо напружити всі свої зусилля для оборони рідної школи. А при тому мусимо пам'ятати, що живучість народу стверджується у щоденній безпощадній боротьбі.

X-тий зїзд КП(б)У.

Комуністична партія і влада Рад. України в освітленні Кагановича й Затонського.

Між 20. і 29. листопада відбувся в Харкові десятий зїзд комуністичної партії (більшовиків) України. Взяло в ньому участь 730 делегатів з рішачим (ухвальним) голосом і 190 з дорадчим. Партійний зїзд КП(б)У є, як відомо, на Україні найвищою, фактично законодавчою установою при пануючій там системі диктатури комуністичної партії. Всеукраїнський Зїзд Рад, чи сесії вибраних ним Центральних Виконавчих Комітетів, є тільки декоративними установами, які нібито виконують згідно з радянською конституцією функції законодавчих установ, а фактично тільки формально проголошують те, що підготувала, виробила і затвердила партія. Але й сама партія не поладнує парламентарним порядком найважливіших справ на своїх зїздах. Вона теж на зїздах формально проголошує тільки те, що фактично продумав, підготував і рішив політичний комітет (політбюро) партії в порозумінні з її центральним комітетом і Центральною Контрольною Комісією (ЦКК). На чолі ж політбюро КП(б)У стоїть тепер жид А. М. Каганович. Тих кілька вступних уводів є необхідним на те, щоб зрозуміти всю істоту системи пануючої на В. Україні партійної диктатури та ролі таких осіб, як Каганович.

Але перед тим ще одна замітка. У зїзді взяли участь у характері делегатів Всесоюзної Комуністичної Партії (більшовиків) (у скор. ВКП(б)) теперішній голова союзного уряду Риков і член союзного уряду Яковлев. Обидва вони виголосили обширні реферати про політичне положення СРСР зовні і внутрі, про положення партії і в партії та про досягнення і здобутки компартії на політичному і господарському фронті. Це було шось з роду звіту з дія-

льності центральних органів союзного уряду і союзної партії. Тим рефератам теж присвячено дещо уваги при іншій нагоді.

На перше місце між усіма рефератами на зїзді вибивається зрозумілий і агорі вказаний причин реферат Л. Кагановича, виголошений тим разом, як підкреслюють „Вісті“ і „Комуніст“, українською мовою. З того можна би вносити, що Каганович промовляв на зїзді КП(б)У перший раз по українськи. Виходило би з того, що партія українізується вже навіть агорі, від її диктаторів починаючи. В політичній частині реферату Каганович стверджує „піднесене“ на захолі заінтересування Україною і взагалі українською проблемою. Тут цитує він на доказ кілька статей з європейських щоденників і журналів, що цією справою займалися. Найбільш чітко реагує на статтю соціаліста Еміля Штрауса в німецькому соціал-демократичному журналі „Die Gesellschaft“ що виходить під ред. Р. Гільфердинга, а про яку була згадка і в „Ділі“. Далі спиняється ширше над „білогородсько-українською еміграцією“ та її політичною діяльністю. Він запевняє, що не боїться ні П. ні П „союзників“, бо комуністи чуються на Україні дуже сильно.

„Найкращим показником — каже він — сили та могутності жовтневої революції та радянської влади є подолання та розв'язання національного питання будівництва національної держави, конкретно казуючи — держави української, з інтернаціональними завданнями пролетарської революції та будівництва соціалізму. В цьому є непереможна сила нашого Союзу РСР, нашої Радянської України. Наше уявлення про державність основно розходиться з буржуазним уявленням про державність. СРСР та УСРР зокрема виділяють новий тип держави, заснованої на самодіяльності (!!!). Ред. широким має, що їх змагається до цього державного будівництва через ради“.

Давши таку генеральну відправу всім противникам комуністичної диктатури, особливо закордонним українським націоналістам-емігрантам, а далі всім українським „буржуазі“, взагалі він встаети полемізує з нею і каже, що формальна українізація зробила великі поступки. Тут він порівнює Україну навіть — з Польщею. І каже: ось у Польщі було в 1917 р. 3662 українські школи, а нині є 867 (трохи менше на ділі!) на Україні ж у 1922 р. було 6.150 шкіл, а нині є вже 14.803. Мило вичитати таку показну цифру українських шкіл на Україні, але дивно, що 100-процентовий соціаліст порівнює свою „національну“ державу аж з... Польщею. Краще було, якби він навіть цифру німецьких шкіл у німецькій національній державі та поставив біля себе процентове відношення тих шкіл до числа німецького населення та зрівняв ці цифри з такими ж цифрами на В. Україні. Великим плюсом „справедливої“ національної політики на Україні вважає він обставину, що в теперішньому харківському уряді на 20 його членів є аж 13 українських комуністів, а в Центральному Комітеті Радського Виконавчого Комітету Рад є аж 66 відсотків українців. А вже і цілковито побиває націоналістів і „націонал-шовіністів“ та всю українську еміграцію тим, що свідчитьсся аж грузинським меншевиком Ноєм Жорданією в тому, що більшовики

